بررسی رابطه خودکارآمدی و هوش هیجانی با انگیزه پیشرفت در دانشجویان

محمدرضا میری [۱]، غلامرضا دری [۲]

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: با توجه به اهمیت و نقش نیروهای کارآمد و توانمند در کشور و رسالت مهم دانشگاه در پرورش استعدادهای دانشجویان و نظر به این‌که در ایجاد انگیزه پیشرفت عوامل درون داد شامل هوش هیجانی و خودکارآمدی نقش به‌سزایی دارند لذا مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه خودکارآمدی و هوش هیجانی (Emotional Intelligence) با انگیزه پیشرفت در دانشجویان پیام نور انجام گرفت.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی-تحلیلی از نوع همبستگی، ۳۴۱ نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور بیرجند که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب شدند، مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار پژوهش شامل سه پرسش‌نامه هوش هیجانی شرینگ، خودکارآمدی عمومی شرر و انگیزه پیشرفت تحصیلی هرمنس بود. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS 15 و آزمون‌های آماری T مستقل، آنالیزواریانس یک‌طرفه، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره در سطح ۰/۰۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: از میان دانشجویان مورد مطالعه ۱۷۴ نفر (۵۱ ٪)مذکر و ۲۶۲ نفر (۷۶/۷٪) مجرد بودند. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد رابطه مثبت و معنی‌داری بین خودکارآمدی و نیز مؤلفه‌های خودآگاهی و مهارت اجتماعی با انگیزه پیشرفت تحصیلی وجود دارد. میانگین نمره انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانشجویان مؤنث نسبت به مذکر و میانگین نمره خودکارآمدی در دانشجویان مذکر نسبت به مؤنث بیشتر است؛ ولی از نظر هوش هیجانی در دو گروه تفاوتی مشاهده نشد. هم‌چنین در هیچ‌کدام از متغیرهای مذکور در رده‌های مختلف سنی و نیز رشته های مختلف تحصیلی تفاوتی به دست نیامد.

نتیجه‌گیری: نظر به این‌که همبستگی مثبت و معنی‌داری بین خودکارآمدی، خودآگاهی و مهارت اجتماعی با انگیزه‌ی پیشرفت تحصیلی دانشجویان مشاهده گردید لذا پیشنهاد می‌شود که با افزایش خودکارآمدی و هوش هیجانی از طریق اعمال روش‌های مناسب و غنی کردن محیط پرورشی، انگیزه‌ی پیشرفت تحصیلی دانش‌جویان را ارتقا دهیم.

واژه‌های کلیدی: خودکارآمدی، هوش هیجانی، انگیزه پیشرفت، دانشجویان

ارجاع: میری محمدرضا، دری غلامرضا. **بررسی رابطه خودکارآمدی و هوش هیجانی با انگیزه پیشرفت در دانشجویان.** مجله تحقیقات نظام سلامت ۱۳۹۴؛ ۱۱(۲): ۲۶۶-۲۵۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۱۲/۰۵ **تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۰۸/۰۱**

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران (نویسنده مسؤول)

Email: gholamrezadorry@yahoo.com

۲. استادیار، گروه بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران

مقدمه

پیشرفت تحصیلی به توانایی آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشگاهی اطلاق می‌شود. مسأله موفقیت در امر تحصیل از مهم‌ترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی است. موفقیت و پیشرفت تحصیلی در هر جامعه نشان‌دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف‌یابی و توجه به رفع

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]

نیازهای فردی است. نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد و موفق دانست که پیشرفت تحصیلی افراد آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد (۱). یافته‌های برخی پژوهش‌ها و مطالعات انجام شده، مبین نقش و اهمیت انگیزه پیشرفت در پیشرفت تحصیلی است (۲-۱) .

انگیزه پیشرفت یکی از مهم‌ترین انگیزه‌های اکتسابی هر فرد است که برای نخستین بار توسط موری مطرح شد. انگیزش پیشرفت تحصیلی عبارت است از گرایشی همه جانبه به ارزیابی عملکرد خود با توجه به عالی‌ترین معیارهای تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت در عملکرد همراه است (۳).

منظور از انگیزه‌ی پیشرفت یا انگیزش موفقیت، میل یا اشتیاق برای کسب موفقیت و شرکت در فعالیت‌هایی است که موفقیت در آن‌ها به کوشش و توانایی شخص وابسته است. انگیزش پیشرفت نقش اساسی و مهمی در یادگیری دارد و موتور حرکت فرد برای رفتارهایی است که به یادگیری بهتر و مؤثرتر منجر می‌شود (۴).

داشتن انگیزه‌ی پیشرفت بالا موجب می‌شود که فرد از حداکثر توان خود برای رسیدن به هدف استفاده کند و در ادامه به سطح بالایی از خودکارآمدی دست یابد (۵).

(Karen) و همکاران معتقد هستند انگیزه پیشرفت با نیاز به تسلط بر تکالیف دشوار، بهتر از دیگران عمل کردن و پیروی کردن از معیارهای بالای برتری ارتباط دارد. بنابراین داشتن انگیزه پیشرفت بالا موجب می شود فرد از حداکثر توان خود برای رسیدن به هدف استفاده کند و به دنبال آن به سطح بالایی از خودکارآمدی دست یابد. بدیهی است که بین خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت نیز همین تعامل پویا وجود دارد زیرا خودکارآمدی ارتباط مستقیمی با کسب موفقیت دارد و تجارب موفقیت‌آمیز زمینه‌ساز انگیزه پیشرفت خواهد بود (۶).

خودکارآمدی به قضاوت فرد در مورد توانایی‌های خود برای انجام موفقیت‌آمیز یک تکلیف یا کار گفته می‌شود (۷). خودکارآمدی اطمینانی است که شخص، رفتار خاص را با موفقیت به اجرا می‌گذارد و انتظار نتایج به دست آمده را دارد (۸).

دانش‌آموز دارای خودکارآمدی سطح پایین ممکن است حتی برای یک امتحان خودش را آماده نکند؛ زیرا فکر می‌کند که هر اندازه زحمت بکشد، فایده‌ای نخواهد داشت (۴).

نتیجه مطالعه عباسیان فرد و همکاران نشان داد که بین خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد و خودکارآمدی می‌تواند ۲۴/۷ درصد از واریانس متغیر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دختر را تبیین کند (۵).

در مدارس گرچه برنامه‌های درسی را از قبل وزارت آموزش و پرورش در جهت پیشرفت دانش‌آموزان تنظیم می‌کند و خط مشی‌های آموزشی را به طور هفتگی و روزمره معلمان پی می‌ریزند، سهم خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت دانش‌آموز در پیشرفت تحصیلی او چشمگیر است. چه بسا دیده شده است دانش‌آموزی که صرفا به خاطر داشتن انگیزه موفقیت بالا و قدرت مدیریت رفتاری کارآمدتر از دانش‌آموزی که توان یادگیری بیشتری داشته (اما انگیزه پیشرفت بالایی نداشته) نمرات بهتری اخذ کرده است (۹).

(Shalvikm & Shlvik) گزارش کرده‌اند که ادراک خویشتن (خودپنداره و خودکارآمدی) نسبت به موفقیت‌های قبلی، پیش‌بینی‌کننده قوی‌تر و مؤثرتری برای موفقیت‌های بعدی است (۱۰).

برای سال‌های متمادی تصور بر این بود که ضریب هوشی نماینده میزان موفقیت افراد است. اما در دهه اخیر محققان دریافتند که تنها شاخص ارزیابی موفقیت یک فرد ضریب هوشی نیست. در گذشته روان‌شناسان بیشتر بر روی جنبه‌های شناختی همانند حافظه و حل مسأله تأکید می‌کردند. اما خیلی زود دریافتند که جنبه‌های غیر شناختی مانند عوامل عاطفی و اجتماعی نیز دارای اهمیت زیادی هستند. هوش هیجانی عامل مؤثر و تعیین‌کننده در برآیندهای زندگی واقعی مانند موفقیت در مدرسه و تحصیل، موفقیت در شغل و روابط بین شخصی و به طور کلی در کنش‌وری سلامت است (۱۱).

هوش هیجانی موضوعی است که سعی در تشریح و تفسیر جایگاه هیجان‌ها و احساسات در توانمندی‌های انسانی دارد. هوش هیجانی شامل ظرفیت فرد برای قبول واقعیات، انعطاف‌پذیری، توانایی حل مشکلات، توانایی مقابله با استرس و تکانه‌ها می‌باشد (۱۲).

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]

نتایج مطالعات مختلف نشان می‌دهد که بین هوش هیجانی با عملکرد تحصیلی افراد رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (۱۴-۱۳).

نتایج این تحقیقات و سایر تحقیقات در زمینه هوش هیجانی و خودکارآمدی نشان می‌دهد که این عوامل می‌تواند به اندازه هوشبهر و گاهی اوقات بیشتر از آن موفقیت‌های آتی را پیش‌بینی کند. افزون بر این هوشبهر بالا به تنهایی نشان دهنده رفاه، شخصیت اجتماعی و شادمانی فرد نیست لذا این پژوهش با هدف اصلی بررسی رابطه خودکارآمدی و هوش هیجانی با انگیزه پیشرفت در دانشجویان و هدف فرعی مقایسه خودکارآمدی، هوش هیجانی و انگیزه پیشرفت در دانشجویان بر حسب جنس، رده سنی و رشته تحصیلی انجام شد.

روش‌ها

در این مطالعه توصیفی از نوع همبستگی ۳۶۰ نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور بیرجند که در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ در رشته‌های مختلف (علوم انسانی، علوم تجربی و فنی و حرفه‌ای) مشغول به تحصیل بودند، از طریق نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد. و با توجه به جامعه ۱۰۰۰۰ نفری دانشجویان مورد تحقیق حجم نمونه می‌بایست ۳۷۰ نفر انتخاب گردد که تعداد ۴۲۰ برگ پرسش‌نامه بین دانشجویان توزیع گردید و تعداد ۳۶۰ پرسش‌نامه کامل به‌دست آمد.

ابزار جمع آوری داده‌ها پرسش‌نامه بود که در ۴ بخش تنظیم شده بود؛ بخش اول مشخصات دموگرافیک شامل جنس، سن، معدل و رشته تحصیلی و بخش‌های بعدی شامل پرسش‌نامه‌های هوش هیجانی شرینگ، خودکارآمدی عمومی شرر و انگیزه پیشرفت تحصیلی هرمنس بود.

پرسش‌نامه هوش هیجانی شرینگ (Shring's Emotional Intelligence questionnaire):

به منظور بررسی هوش هیجانی دانشجویان مورد مطالعه از بخش اول پرسش‌نامه هوش هیجانی شرینگ استفاده شد که شامل ۳۳ سؤال می‌باشد برای نمونه "من نیاز دارم که متفاوت از دیگران باشم"، "خسته و دلتنگ می‌شوم" و "با افراد هیجانی احساس راحتی نمی‌کنم". این پرسش‌نامه مؤلفه‌های خودانگیزی (۷ سؤال)، خودآگاهی (۸ سؤال)، خود کنترلی (۷ سؤال)، همدلی (۶ سؤال) و مهارت اجتماعی (۵ سؤال) را می‌سنجد. هر آزمودنی ۶ نمره جداگانه دریافت می‌کند که ۵ نمره آن مربوط به مؤلفه‌های مختلف و یک نمره مربوط به نمره هوش هیجانی در کل می‌باشد که بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از هیچ وقت تا همیشه تدوین شده است که در تعدادی از سؤالات به گزینه "هیچ وقت" نمره یک و گزینه "همیشه" نمره ۵ اختصاص می‌یابد و تعدادی دیگر از سؤالات به صورت عکس نمره‌گذاری می‌شود. حداقل نمره ۳۳ و حداکثر ۱۶۵ خواهد بود. چند نمونه از سؤالات:

(ـ وقتی با کسی که عصبانی است مواجه می شوم دست و پای خود را گم می کنم.

ـ من نیاز دارم که متفاوت از دیگران باشم.

ـ بعضی افراد باعث می شوند در من احساسات بدی نسبت به خودم ایجاد شود.

ـ از شیوه لباس پوشیدن و رفتار خودم خجالت زده هستم.

ـ حتی زمانی که تمام تلاش خود را به کار می گیرم باز هم به خاطر کارهایی که انجام نشده است خود را مقصر می دانم.)

پرسش‌نامه خودکارآمدی عمومی (General Self-Efficacy questionnaire):

این پرسش‌نامه توسط شرر (Sherer) و همکاران ساخته شده است و عقاید فرد مربوط به توانایی‌اش برای غلبه بر موقعیت‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند به عنوان نمونه "وقتی که اهداف مهم برای خود تعیین می‌کنم به آن دست می‌یابم"، "قبل از تمام کردن کارهایم آن‌ها را رها می‌کنم" و "از روبرو شدن با مشکلات اجتناب می‌کنم".

این پرسش‌نامه دارای ۱۷ ماده است که پاسخگو بر اساس مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای (از کاملا مخالف تا کاملا موافق) پاسخ می‌دهد.

نمرات بالا نشان‌دهنده احساس خودکارآمدی بالاتر در فرد است. حداقل نمره در این مقیاس ۱۷ و حداکثر ۸۵ خواهد بود. چند نمونه از سؤالات:

(ـ وقتی مشکل غیرمترقبه‌ای برایم رخ می‌دهد به خوبی از پس آن بر نمی‌آیم .

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]

ـ از یادگیری مطالب جدید هنگامی که به نظرم مشکل می‌آید، اجتناب می‌کنم.
ـ شکست باعث تلاش بیشتر می‌شود.
ـ به توانایی خود برای انجام کارها اعتماد ندارم.
ـ به خود متکی هستم.

پرسش‌نامه انگیزه پیشرفت تحصیلی هرمنس (Herman's Academic Achievement Motivation questionnaire):

این پرسش‌نامه در سال ۱۹۷۰ توسط هرمنس (Hermans) با ۲۹ پرسش ساخته شد. سؤالات پرسش‌نامه به صورت جملات ناتمام بیان شده و به دنبال هر جمله، چهار گزینه داده شده است به عنوان مثال "در مدرسه فکر می‌کنند که من فردی ..."، "افراد دیگر فکر می‌کنند که من ..."، "اگر خود را از خیلی قبل برای انجام یک تکلیف آماده کنیم این کار ...". شیوه نمره‌گذاری برخی از سؤالات به این صورت است که به گزینه الف، یک نمره و گزینه د، ۴ نمره تعلق می‌گیرد و در بعضی سؤالات نمره‌گذاری به صورت معکوس انجام می‌شود. در صورتی که نمره کل فرد بالا باشد، نشانگر انگیزه پیشرفت بالا در فرد است. حداقل نمره در این پرسش‌نامه ۲۹ و حداکثر ۱۱۶ خواهد بود. چند نمونه از سؤالات:

به طور کلی
الف) خیلی زیاد آینده‌نگر هستم. ب) زیاد آینده‌نگر هستم. ج) آینده‌نگر نیستم. د) اصلا آینده‌نگر نیستم
ـ در مدرسه به نظر من دانش‌آموزانی که خیلی زیاد مطالعه می‌کنند.
الف) افراد خیلی خوبی هستند. ب) افراد خوبی هستند. ج) افراد خوبی نیستند. د) افراد خوبی نیستند.
ـ در مدرسه کسانی را که به موفقیت‌های بسیار بالایی نائل شده‌اند.
الف) خیلی زیاد تحسین می‌کنم. ب) زیاد تحسین می‌کنم. ج) تحسین نمی‌کنم. د) اصلاً تحسین نمی‌کنم.
ـ برای استفاده از لذت‌ها و تفریحات اضافی زندگی
الف) اصلا وقت ندارم. ب) اغلب وقت ندارم. ج) معمولا به قدرکافی وقت دارم. د) همیشه وقت دارم
ـ من معمولا فردی
الف) خیلی مشغول هستم. ب) مشغول هستم. ج) مشغول نیستم. د) اصلا مشغول نیستم.

برای تعیین پایایی پرسش‌نامه‌های هوش هیجانی، خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت در این مطالعه، ابتدا این پرسش‌نامه‌ها به صورت مقدماتی بر روی ۳۰ نفر از دانشجویان اجرا شد و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۸ و ۰/۷۰ به دست آمد.

داده‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS 15 وارد و با استفاده از آزمون‌های آماری T مستقل، آنالیز واریانس یکطرفه، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره و در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

از ۳۶۰ نفر دانشجوی مورد مطالعه، پرسش‌نامه ۳۴۱ نفر به صورت کامل تکمیل گردیده بود که از این تعداد ۱۷۴ نفر ۵۱ ٪ مذکر و ۲۶۲ نفر۷۶/۷ ٪ مجرد بودند. میانگین سن دانشجویان مورد مطالعه ۲/۹۲±۲۱/۷۸ سال بود و حداقل ۱۸ سال و حداکثر ۳۷ سال داشتند.

معدل آخرین ترم تحصیلی ۱/۶۹±۱۴/۵۷، حداقل ۹ و حداکثر ۲۰ بود. مشخصات دانشجویان در جدول ۱ گزارش گردیده است.

میانگین نمره انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانشجویان مؤنث نسبت به مذکر (p=۰/۰۵) و میانگین نمره خودکارآمدی در دانشجویان مذکر نسبت به مؤنث (p=۰/۰۲) بیشتر بود ولی از نظر هوش هیجانی در دو گروه تفاوتی مشاهده نشد. در هیچ‌کدام از متغیرهای مذکور در رده های مختلف سنی و نیز رشته های مختلف تحصیلی تفاوتی به دست نیامد (جدول ۱).

در خصوص رابطه بین خودکارآمدی و هوش هیجانی با انگیزه پیشرفت تحصیلی نتایج آزمون همبستگی پیرسون رابطه مثبت و معنی‌داری بین خودکارآمدی و نیز مؤلفه‌های

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]

خودآگاهی و مهارت اجتماعی با انگیزه پیشرفت تحصیلی نشان داد (جدول ۲).

به منظور تعیین این‌که متغیرهای مذکور به چه میزانی انگیزه پیشرفت تحصیلی را می توانند تبیین کنند از آزمون رگرسیون چندمتغیره گام به گام استفاده شد که متغیر انگیزه پیشرفت به عنوان متغیر ملاک و خودکارآمدی و مؤلفه‌های هوش هیجانی به عنوان متغیرهای پیش بین وارد معادله شدند. نتیجه آزمون مذکور نشان داد که در گام اول متغیر خودکارآمدی وارد معادله گردید که متغیر مذکور به تنهایی می‌تواند ۶ ٪ انگیزه پیشرفت را تبیین کند و در گام دوم از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی، مؤلفه خودکنترلی وارد معادله شد که مؤلفه مذکور می‌تواند توانایی پیش‌بینی انگیزه پیشرفت را تا ۲٪ افزایش دهد. به عبارتی دو متغیر مذکور می‌تواند ۸٪ از تغییرات انگیزه پیشرفت را تبیین نمایند و سایر مؤلفه‌ها از معادله خارج گردیدند (جدول ۳).

جدول ۱. مقایسه میانگین نمره انگیزه پیشرفت تحصیلی، خودکارآمدی و هوش هیجانی در دانشجویان مورد مطالعه بر حسب مشخصات دموگرافیک

متغیر	تعداد (درصد)	انگیزه پیشرفت	خودکارآمدی	هوش هیجانی
جنس:				
مذکر	۱۷۴ (۵۱)	۷۶/۱۸±۵/۷۷*	۶۲/۴۰±۷/۹۱*	۱۱۱/۴±۱۵/۴۴
مونث	۱۶۷ (۴۹)	۷۷/۳۸±۵/۳۴	۶۰/۲۹±۸/۹۳	۱۰۹/۷۴±۱۵/۳۳
رده سنی:				
۲۰ سال≤	۱۲۲ (۳۵/۸)	۷۶/۱۶±۵/۶۰	۶۰/۶۹±۸/۸۱	۱۰۹/۵۱±۱۵/۶۶
۲۴-۲۱ سال	۱۷۸ (۵۲/۲)	۷۶/۹۴±۵/۸۳	۶۱/۹۱±۸/۰۷	۱۱۰/۴۴±۱۵/۳۹
۲۴ سال<	۴۱ (۱۲)	۷۷/۸۳±۴/۱۹	۶۱/۰۵±۹/۲۶	۱۱۴/۴۴±۱۴/۷۲
رشته تحصیلی:				
علوم انسانی	۱۱۹ (۳۴/۹)	۷۷/۰۳±۵/۲۴	۶۱/۳۶±۸/۶۶	۱۱۰/۳۳±۱۵/۴۸
علوم تجربی	۱۰۶ (۳۱/۱)	۷۶/۱۶±۶/۰۲	۶۱/۷۰±۸/۰۴	۱۱۰/۲۳±۱۵/۵۶
فنی و حرفه ای	۱۱۶ (۳۴)	۷۷/۰۵±۵/۵۳	۶۱/۰۸±۸/۷۳	۱۱۱/۱۹±۱۵/۳۹

***:p<۰/۰۵**

نتایج به صورت (انحراف استاندارد±میانگین) گزارش گردیده است

جدول ۲. رابطه بین هوش هیجانی و خودکارآمدی با انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانشجویان

	خودکارآمدی	خودانگیزی	خودآگاهی	خودکنترلی	همدلی	مهارت اجتماعی	هوش هیجانی
انگیزه پیشرفت	r=۰/۲۴ p=۰/۰۰۱	r=۰/۰۹ p=۰/۱۱	r=۰/۱۲ p=۰/۰۲	r=-۰/۰۳ p=۰/۵۴	r=۰/۰۳ p=۰/۵۹	r=۰/۱۳ p=۰/۰۲	r=۰/۰۹ p=۰/۱۲

جدول ۳. ضرایب رگرسیون برای تعیین سهم خودکارآمدی و مؤلفه‌های هوش هیجانی برای تبیین انگیزه پیشرفت در دانشجویان مورد مطالعه

متغیر	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	مقدار T	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	ضریب تعیین
	مقدار B	اشتباه استاندارد	مقدار β				
خودکارآمدی	۰/۲۱	۰/۰۴	۰/۳۲	۵/۴۵	p<۰/۰۰۱	۰/۲۴	۰/۰۶
خودکنترلی	-۰/۲۱	۰/۰۷	-۰/۱۷	-۲/۹۳	p=۰/۰۰۴	۰/۲۹	۰/۰۸

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]

بحث

در بررسی رابطه خودکارآمدی و هوش هیجانی با انگیزه پیشرفت دانشجویان، نتیجه آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین خودکارآمدی و نیز مؤلفه‌های خودآگاهی و مهارت اجتماعی با انگیزه پیشرفت تحصیلی وجود دارد ($p<۰/۰۵$) این به آن معنا است که با افزایش این متغیرها انگیزه پیشرفت در دانشجویان نیز افزایش می‌یابد. مولفه‌های خودکارآمدی و خودکنترلی با هم می‌تواند ۸٪ انگیزه پیشرفت را تبیین کند و سایر مؤلفه‌ها از معادله خارج گردیدند.

نتایج مطالعات مختلف نشان می‌دهد بین مؤلفه‌های هوش هیجانی و انگیزه پیشرفت رابطه معنی‌داری وجود دارد (۱۶-۱۴). در مطالعه‌ای که توسط Martins و همکاران در سال ۲۰۱۰ صورت پذیرفت یافته‌ها بیانگر این بودند که زندگی روزمره بخشی از آگاهی مردم به‌طور مؤثر با احساسات (احساس خوب بودن) مرتبط هست (۱۷).

همچنین در متاآنالیزی که توسط Schutte و همکاران در سال ۲۰۰۷ انجام گرفت نشان می‌دهد که هوش هیجانی مرتبط با احساس سلامتی وخوب بودن است. ودر مجموع متاآنالیز تجمعی بیانگر این نتیجه است که ارزش EI (هوش هیجانی) به‌عنوان یک نشانگر (پیش‌بینی کننده) سلامت قابل قبول می‌باشد (۱۸).

در حالی که در مطالعه حاضر تنها بین مؤلفه خودکنترلی با انگیزه پیشرفت در دانشجویان رابطه معنی‌داری به دست آمد ولی رابطه بین سایر مؤلفه‌های هوش هیجانی با انگیزه پیشرفت مورد تأیید قرار نگرفت. در متاآنالیزی که از ۴۸ مطالعه توسط Mills در سال ۲۰۰۹ انجام گرفت یک ارتباط نسبتا قوی بین هوش هیجانی و رهبری مؤثر مشاهده شدکه این مطالعه بیانگر انتخاب برنامه‌های آماده سازی رهبری آموزش و ادغام هوش هیجانی در برنامه‌های آمادگی رهبری آموزش بود (۱۹).

این احتمال وجود دارد که نوجوانانی که دارای هوش هیجانی بالایی هستند، توانایی بیشتری جهت درک خواسته‌های دیگران دارند و به خوبی می‌توانند فشار همسالان را دریابند. هم‌چنین در برقراری روابط مؤثر و عمیق و صادقانه با دیگران توفیق بیشتری می‌یابند و در نهایت به احساس خودکارآمدی و افزایش انگیزه تحصیلی نیز می‌انجامد. به نظر می‌رسد نوجوانانی که از خودکارآمدی بالایی برخوردار هستند، از رفتارهای اجتماعی مثبت نیز برخوردار هستند در نتیجه احتمال موفقیت تحصیلی آن‌ها بیشتر است. در مطالعه‌ای که توسط schlaerth و همکاران در سال ۲۰۱۳ انجام گرفته، یافته‌های یک مطالعه متاآنالیز نشان‌دهنده ارتباط بین هوش هیجانی (EI) و مدیریت تعارض سازنده و نقش معتدل موقعیت رهبری مورد تأیید قرار گرفت، هم‌چنین در متاآنالیزی که از ۲۰ مطالعه استخراج گردید نتایج مبین آن بود که استفاده از کاربرد هوش هیجانی در توسعه رهبری تسهیل کردن حل مسأله است و برای توسعه فرهنگ سازمانی بسیار کاربرد دارد (۲۰).

نتایج مطالعات عباسیان فرد و همکاران (۵) و علایی خرایم و همکاران (۴) نشان داد که بین خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($p<۰/۰۵$) که همسو با نتایج حاصل از مطالعه حاضر می‌باشد.

(Pintrich & DeGroot) نشان دادند که بین خودکارآمدی با پیامدهای تحصیلی مانند نمره امتحانی همبستگی وجود دارد (۲۱).

(Bandura) بیان می کند که باورهای خودکارآمدی، احساس فکر، رفتار و انگیزه فراگیران را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد (۲۲). بدین معنی که دانش‌آموزانی که از سطح خودکارآمدی بالایی برخوردار هستند نسبت به نتایج کار خود دیدگاه مثبتی دارند و در نتیجه سطح خودکارآمدی بالا باعث انگیزه پیشرفت و برانگیختگی درونی در فرد می‌شود (۴).

با توجه به ارتباط خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت می‌توان با افزایش خودکارآمدی از طریق اعمال روش‌های مناسب و غنی کردن محیط پرورشی، انگیزه پیشرفت را ارتقاء داد (۵).

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]

متولیان امر باید در زمینه کمک به دانش‌آموزان علاوه بر راهبردهای شناخت و فراشناخت، راهبردهای انگیزشی را مدنظر قرار دهند.

یافته‌های حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که میانگین نمره انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانشجویان مؤنث نسبت به مذکر (p=۰/۰۵) و میانگین نمره خودکارآمدی در دانشجویان مذکر نسبت به مؤنث (p=۰/۰۲) بیشتر بود ولی از نظر هوش هیجانی در دو گروه تفاوتی مشاهده نشد. در هیچ‌کدام از متغیرهای مذکور در رده‌های مختلف سنی و نیز رشته‌های مختلف تحصیلی تفاوتی به دست نیامد (p>۰/۰۵).

نتایج پژوهش تمنایی فر و همکاران (۲۳) نشان داد بین دانشجویان دختر و پسر در میزان انگیزش تفاوت معنی‌داری وجود دارد به این صورت که انگیزه پیشرفت دختران بیشتر از پسران است که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد. هم‌چنین نتایج این مطالعه نشان داد که بین انگیزش پیشرفت وسن رابطه معنی‌داری وجود دارد که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی ندارد.

نتیجه‌گیری

آن‌چه بیشتر از هرچیز رفتار و انگیزه‌های پیشرفت در زنان را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد، نیاز شدید برای پیوستگی است. دختران کمتر تشویق به استقلال و بیشتر حمایت می‌شوند و کمتر تحت فشار قرار می‌گیرند تا هویتی جدا از مادر خود داشته باشند و پسران دارای اهدافی هستند که باید هرچه سریع‌تر به آن دست پیدا کنند، رسیدن به اهداف زودبازده منوط بر داشتن توانمندی در زمینه‌های مختلف است در واقع فرد باید خود را خودکارآمد تعریف نماید تا بتواند بر اهداف کوتاه مدت دسترسی یابد.

از محدودیت‌های این پژوهش تعداد بالای سؤالات بود که احتمالا باعث عدم دقت افراد در تکمیل پرسش‌نامه‌ها می‌شد و از طرفی در این مطالعه از ابزار خودگزارشی استفاده شده که می‌تواند نتایج را تحت‌تأثیر قرار دهد.

پیشنهاد می‌شود در مطالعات بعدی از ابزارهای دیگری برای سنجش متغیرهای خودکارآمدی، هوش هیجانی و انگیزه پیشرفت استفاده شود. هم‌چنین می‌توان این مطالعه را در جامعه دیگری از جمله دانش‌آموزان و دانشجویان سایر دانشگاه‌ها انجام داد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد بین خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ولی رابطه معنی‌داری بین هوش هیجانی و انگیزه پیشرفت به دست نیامد.

این مطالعه حاصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی تربیتی می‌باشد.

.

References

1. Porshafei HS. Survey correlation self-esteem with student advance academic in Qazvin [dissertation]. Tehran: Tarbiyat Moallem University; 1990 [In Persian].
2. Reis Said RH. The survey correlation self-esteem academic, advance motive and student advance academic column 5 primary city port lunges at year 2006-2007 [MS dissertation]. Tehran: Allame Tabatabaei University; 2008. [In Persian].
3. Westland E, Arche T. Exploring cross-cultural difference in self concept. Cross Cult Res 2001; 35(3):280-302.
4. Alaei Kharaem R, Narimani M, Alaei kharaem S. A comparison of self-efficacy beliefs and achievement motivation in students with and without learning disability. Journal of Learning Disabilities 2012; 1(3):85-104. [In Persian].
5. Abbasianfard M, Bahrami H, Ahghar Gh. Relationship between self-efficacy with achievement motivation in pre-university girl students. Journal of Applied Psychology 2010; 4(13): 95-109. [In Persian].

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]

6. Karen L, Rutler B, Smitt H. The effects of gender of grade level on the motivational need of achievement. Journal of Family and Consumer Sciences Education 2005; 23(2): 19-26.
7. Schunk DH. Metacognition, self-regulation, and self-regulated learning: Research recommendations. Educational Psychology Review 2008; 20(4): 463-7.
8. Bandura A, Schunk DH. Cultiving competence, self-efficacy and intrinsic interest throughproximal self motivation. J Pers & Physiology 2004; 41(3): 586- 98.
9. Bandura A. Social cognitive theory; an agnatic perspective. Annual Review of Psychology 2001; 52:1-26.
10. Shalvikm EM, Shlvik S. Self-concept and self- efficacy in mathematics: relation with mathematics motivation and achievement. Published by association for computing machinery; 2009.
11. Ciarrochi J, Dean F, Anderson S. Emotional intelligence moderats the relationship between stress and mental health. Personality and Individual Differences 2002; 32:197-209.
12. 12- Sobhi-Gharamaleki N. The prediction of achievement motivation from students' emotional intelligence. Journal of School Psychology 2012; 1(3):49-62. [In Persian].
13. 13- Liff S. Social and emotional intelligence: Applications for developmental. Journal of Developmental Education 2003; 26:28-35.
14. 14- Parker JD. Academic achievement in high school: Does emotional intelligence matter? Personality and Individual Differences 2004;37: 1321-30.
15. 15- Gumora G, Arsenio F. Emotionality, emotion regulation and school performance in middle school children. Journal of School Psychology. 2002; 40(5): 395-413.
16. 16- Brackett MA, Mayer JD, Warner RM. Emotional intelligence and its relation to everyday behavior. Personality and Individual Differences. 2003; 36:1387–1402.
17. Martins A, Ramalho N, Mortin E. A comprehensive meta-analysis of the relationship between Emotional Intelligence and health, Personality and Individual Differences 2010;49: 554–64.
18. Schutte NS, Malouff JM, Thorsteinsson EB, Bhullar N, Rooke SE. A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and health. Personality and Individual Differences . 2007; 42 (6): 921-33.
19. Mills LB. A Meta-Analysis of the relationship between emotional intelligence and effective leasership. Journal of Curriculum and Instruction (JOCI). 2009; 3(2): 22-38.
20. Schlaerth A, Ensari N , Christian J. A meta-analytical review of the relationship between emotional intelligence and leaders'constructive conflict management. Group Processes & Intergroup Relations 2013;16(1) 126–36.
21. Pintrich P, DeGroot E. Motivational and self-regulated learning components of classroom academic performance. Journal of Educational Psychology 1990; 82: 33-40.
22. Bandura A, Adams NE. Analysis of self-efficacy theory in behavior change, cognitive theory. Ther & Res 2000; 23(1):287- 310.
23. Tamannaeifar MR, Gandomi Z. Correlation between achievement motivation and academic achievement in university students. Iranian Quarterly of Education Strategies 2011; 4(1): 15-9.

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]

Abs the Relation between Self-efficiency and Emotional Intelligence with Achievement Motivation amongUniversity Students

Mohamad Reza Miri [1], Gholam Reza Dorri [2]

Original Article

Abstract

Background: According to the importance and the role of efficient and powerful workforce in the country and the important aim of universities for developing student's talents and this fact that, in achievement motivating ,inner factors including emotional intelligence and self-efficiency have a significant role, the present paper aims to study the relation between self-efficiency andemotional intelligence with achievement motivation among Payam-e-Noor University students

Methods: In this descriptive study with respect to coherency, 341 students from BirjandPayam-e-Noor University, were recruited using stratified random sampling. Research instruments were three questionnaires: Shring's Emotional Intelligence questionnaire, Sherer's General Self-efficiency Scale questionnaire, and Herman's Academic Achievement Motivation questionnaire. The data were analyzed by SPSS software (Ver15) and statistical Independent-T, one-way analysis of variance, Pearson's Coherence Coefficient and multi-variable regression at significant level of $\alpha \leq o.o5$.

Findings: Among the students, 174 were male (%51) and 262 were female (%76.7).Pearson's Coherence Coefficient showed a positive and significant relationship between self-efficiency and also self-awareness and social skill components with academic achievement motivation. The average score of academic achievement motivation among female students was more than male and the average score of self-efficiencyamong male students was more than female students. In the case of emotional intelligence, there is no difference between two groups. Furthermore, in all of these variables, there was not significant defference in different age groups and different fields of study.

Conclusion: according to the study result which has indicated significant and positive relationship between self-efficiency and social skill with academic achievement motivation, we suggest that by increasing self-efficiency and emotional intelligence using suitable methods and enriching the training environment, we can improve academic achievement motivation among university students.

Key Words: Self-efficiency, Achievement Motivation, University Students

Citation: Dorri G R, Miri M R. **Abs the Relation between Self-efficiency and Emotional Intelligence with Achievement Motivation amongUniversity Students.** J Health Syst Res 2015; 11(2): 258-266

Received date: 24.02.2014 **Accept date: 23.10.2014**

1. Master of Educational Psychology, Islamic Azad University of Birjand, Birjand, Iran (Corresponding Author): Email: gholamrezadorry@yahoo.com
2. Assistant Professor, Department of Health, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

[Downloaded from hsr.mui.ac.ir on 2026-10-05]